

FAGFORBUNDET

Informasjon om ny avtale
om alderspensjon til offentlig ansatte
med særaldersgrense

Avtale inngått mellom Arbeids- og inkluderingsdepartementet, LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter 25. august 2023

Forord

Endelig ble vi enige om pensjonsreglene for arbeidstakere med særaldersgrenser. Over fem år ble partene enige om en ny avtale i slutten av august 2023. Store yrkesgrupper i offentlig sektor er endelig sikret en ordning som gir et anstendig pensjonsnivå, og en ordning som står seg over tid.

For oss har det vært viktig å sikre ansatte med særaldersgrenser en reell mulighet til å gå av med en god pensjon. Vi mener vi nå har landet en avtale som er vesentlig bedre enn en videreføring av dagens ordning. Dette er skal være pensjon til folk som har gått inn i særlig belastende og krevende yrker, og som har hatt tillit til at det offentlige sikrer dem en anstendig inntekt også etter at jobben er gjort.

Mange samfunnskritiske stillinger i ulike tjenesteområder i offentlig sektor har i dag særaldersgrense, som betyr at de har rett til å gå av med pensjon tidligere enn vanlig. Det gjelder jobber som er særlig belastende fysisk eller psykisk, eller der det av sikkerhetshensyn stilles spesielle krav.

Uten en avtale ville pensjonen etter hvert blitt så lav at det i realiteten ville vært umulig å gå av på særaldersgrensen. I praksis ville særaldersgrensene blitt avvirket, og langt flere ville kunnet blitt presset over i uføretrygd. Nå har vi på plass en varig avtale som sikrer medlemmer med særalder en pensjon de kan leve av.

Alle forhandlings sammenslutningene, LO, Unio, YS og Akademikerne, har deltatt i prosessen. Motpart har vært Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Partene har arbeidet for å utvikle en ny varig løsning for alle som har rett til å gå av tidligere enn vanlig, med særaldersgrense.

I denne omgang har det kun blitt forhandlet om pensjonsregler for de med særaldersgrenser. På et senere tidspunkt skal det avtales hvilke grupper som skal ha særaldersgrenser i framtiden.

Mette Nord

Leder i Fagforbundet

Avtaleteksten finner du på Fagforbundets nettsider, eller [her](#) for dere som leser dette digitalt.

Dette notatet bygger på typeeksempler fra AID og et tilsvarende notat fra Unio.

Avtalen om alderspensjon til offentlig ansatte med særaldersgrense

Avtalen om pensjonsregler for offentlig ansatte med særaldersgrense tilfredsstillende samlet sett de krav vi stilte i forkant av forhandlingene, og avtalen gir bedre rettigheter enn om dagens midlertidige ordning for ansatte med særaldersgrense ble videreført. De viktigste trekkene ved avtalen er:

- Det livsvarige pensjonsnivået sikres for alle med særaldersgrense.
- De som har særaldersgrense 60 og 63 år beholder en tidligpensjonsordning på 66 pst av sluttlønn. Etter perioden med tidligpensjon får også disse et særalderspåslag på toppen av den ordinære alderspensjonen i tjenstepensjonsordningen.
- Ordningen er framtidsrettet, bærekraftig og levealdersjusteres. Det vil si at hvis pensjonsalderen i ditt årskull øker, følger også særaldersgrensene etter.
- Modellen innebærer at det med full opptjening gis et særalderspåslag (et livsvarig tillegg i pensjonen) på henholdsvis 5,8 prosent for de med 65 års særaldersgrense, 6,5 prosent for de med 63 år og 7,7 prosent for de med 60 år.
- De som kommer inn under ordningen vil kunne gå av med pensjon tidligere, og får en pensjon om lag tilsvarende de som jobber fram til de er 67 år.
- Avtalen innebærer at 85-årsregelen gradvis fases ut.
- De eldste årskullene omfattes av sikringsordningene fra 2018-avtalen.

Avtalen bygger videre på pensjonsavtalen av 3. mars 2018

Er du født i 1963 eller er yngre, får du opptjening i ny tjenstepensjon fra 2020 på toppen av folketrygden, ny livsvarig AFP og opptjente rettigheter fra den gamle offentlige tjenstepensjonsordningen (bruttoordningen). Den nye tjenstepensjonen kalles en påslagsordning, og likner på opptjeningsmodellen i den nye folketrygden.

For de som er født i 1962 og tidligere medfører denne nye avtalen ingen endringer.

Ny modell sikrer livsvarige pensjonsnivå

Den avtalte modellen har et særalderspåslag som er like stort for alle med samme særaldersgrense. Arbeidstakerne må imidlertid tilfredsstillende visse kvalifikasjonskrav for å få påslaget. I tillegg er det gitt avkortingsregler for inntekt ved siden av særalderspåslaget. Ordningen tilfredsstillende arbeidstakerorganisasjonenes krav om en ordning som sikrer de livsvarige pensjonsnivåene også for yngre årskull.

Særalderspåslag

Den livsvarige alderspensjonen for de som har særaldersgrense, sikres gjennom et nytt særalderspåslag som kompenserer for at de som har særaldersgrense pensjoneres tidligere enn ordinær aldersgrense. Særalderspåslaget er:

- Særaldersgrense 65 år: 5,8 pst av pensjonsgrunnlaget
- Særaldersgrense 63 år: 6,5 pst av pensjonsgrunnlaget
- Særaldersgrense 60 år: 7,7 pst av pensjonsgrunnlaget

For å få et fullt særalderspåslag må du ha 30 års samlet opptjening i stilling med særaldersgrense. Påslaget avkortes mot gjennomsnittlig stillingsandel. Det kreves at du har stått i stilling med særaldersgrense minst 10 år de siste 15 årene før særaldersgrensen, eller før fratreden med rett til uttak alderspensjon, for å få påslaget. For de som er nær dette kravet, men ikke har hatt 10 år i særaldersgrensestilling, kan dette «repareres» ved å stå lenger i særaldersgrensestilling.

Særalderspåslaget skal sikre det livsvarige pensjonsnivået for de som går av før eller tett ved særaldersgrensen. Har du særaldersgrense 65 år og står i stilling ut over særaldersgrensen, trappes særalderspåslaget ned over de neste tre årene (1/36 for hver måned). Den samlede pensjonen vil likevel øke fra år til år også hvis du står i stilling ut over særaldersgrensen. For de som har særaldersgrense 60, trappes særalderspåslaget ned hvis du står i stilling ut over 5 år etter særaldersgrensen.

Særaldersgrensene levealdersjusteres

Stortinget innførte med Pensjonsreformen i 2011 levealdersjustering som innebærer at yngre årskull som lever lenger, må stå lenger i arbeid for å opprettholde pensjonsnivåene. Levealdersjusteringen gjelder for alle, også ansatte med offentlig tjenstepensjon, inklusive de som har særaldersgrense. Avtalen som er inngått legger til grunn at særaldersgrensene skal øke med økende levealder.

Levealdersjusterte aldersgrenser innebærer at de som i dag har særaldersgrense 65 år vil få en særaldersgrense på 66 år når de må jobbe ett år ekstra for å unngå at pensjonen blir lavere. Dette antas å inntreffe for 1973-kullet. 1983-kullet antas å få en særaldersgrense på om lag 67 år. Fortsetter utviklingen i levealder slik dagens framskrivninger viser, vil aldersgrensene øke med om lag 1 år for hvert 10. årskull.

Særaldersgrensene vil øke i samme takt. Øker aldersgrensen med 1 år for særaldersgrense 65 år, vil den øke med 1 år også for aldersgrense 60 og 63 år. Hvis særaldersgrense 65 år øker til 66 år for 1973-kullet, vil med andre ord særaldersgrense 60 år i dag bli på 61 for dette årskullet.

85-årsregelen fases ut

For de med 65 års særaldersgrense, er siste årskull med 85-årsregel 1964-kullet. Deretter gjelder ordinære regler og særalderspåslag.

For de som i dag har 60 års aldersgrense innebærer avtalen som nå er inngått innebærer at 85-årsregelen fases ut med månedlig utfasing over tre år etter 1970-kullet. Det innebærer at tidligst mulige avgang fra og med 1973-kullet er ved særaldersgrensen.

Perioden med tidligpensjon på 66 pst forskyves med økende særaldersgrense

For de som har særaldersgrense 60 år, vil både tidligste uttaksalder for tidligpensjon på 66 pst (se over) og overgangen fra tidligpensjon til ordinær alderspensjon øke med økende levealder. For eksempel vil en som er født i 1973 og får levealdersjustert særaldersgrensen fra 60 år til 61 år kunne motta tidligpensjon til 68 år (ikke til 67 år som i dag), og vedkommende vil gå over til ordinær alderspensjon ved 68 år (ikke ved 67 år som i dag).

Full AFP for de som står til tidligst mulige uttak i folketrygden

I tråd med 2018-avtalen innføres en ny livsvarig AFP for offentlig ansatte fra 2025. Denne erstatter den gamle AFP-ordningen som er en tidligpensjon fram til 67 år. Ansatte som ikke får rett på ny AFP, vil i stedet få betinget tjenstepensjon. Betinget tjenstepensjon opptjenes fra 2020 med en sats på 3 prosent som er noe lavere enn AFP-satsen.

De som har særaldersgrense 65 år i dag, vil få full livsvarig AFP dersom de tilfredsstiller kvalifikasjonskravene.

De som har særaldersgrense 60 år, og tar ut tidligpensjon på 66 pst før overgang til alderspensjon, får i utgangspunktet betinget tjenstepensjon istedenfor ny AFP. De kan få ny AFP hvis de står i arbeid til tidligst mulige uttak i folketrygden (62 år i dag), og ikke tar ut tidligpensjon.

Den nye AFP-ordningen vil gjøre det tryggere å bytte jobb mellom offentlig og privat sektor. Du vil få med deg rettigheter fra offentlig til privat sektor og omvendt.

Avkorting mot inntekt

For 65 års aldersgrense beholder 63- og 64-kullet dagens avkortingsregler. For 60 års aldersgrense beholder 63- til 69-kullet dagens avkortingsregler.

Tidligpensjonen på 66 prosent og særalderspåslaget kan bli avkortet dersom du har inntekt samtidig som du mottar pensjon. Inntekt ved siden av gir ingen avkorting i de øvrige pensjonene (folketrygd, AFP, betinget tjenstepensjon, oppsatt bruttopensjon og ny offentlig tjenstepensjon).

Særaldersgrense 65 år

- Årlig inntekt under et fribeløp på 1 G (118 620 kr i dag) gir ingen avkorting i særalderspåslaget.
- Hvert år med inntekt over 1 G etter uttak av særalderspåslaget gir livsvarig reduksjon i særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er teller og 3 ganger lønn er nevner.
- For de som fratrer senere enn særaldersgrensen, reduseres særalderspåslaget med 1/36 for hver måned senere uttaket skjer.

Særaldersgrense 60

- Tidligpensjonen avkortes med 66 prosent av pensjonsgivende inntekt over 1 G (118 620 kr i dag).
- De som fratrer med tidligpensjon, får ingen avkorting i det livsvarige særalderspåslaget for inntekt fem år etter aldersgrensen. For årlig inntekt over 1 G senere enn fem år etter aldersgrensen, avkortes det livsvarige særalderspåslaget med en brøk hvor inntekt over 1 G er teller og 3 ganger lønn er nevner.
- For de som fratrer senere enn fem år etter aldersgrensen, uten å motta tidligpensjon, skal særalderspåslaget reduseres med 1/36 for hver måned senere uttaket skjer.

Alderspensjon for uføre

Partene har utsatt arbeidet med tilpasning av uføres alderspensjon i tjenstepensjonen. Før dette arbeidet kan starte må Stortinget ta stilling til om de uføre skal skjermes mot levealdersjustering i folketrygdens alderspensjon. Avtalen fra 2018 slår både fast at uføre ikke kan kompensere for levealdersjusteringen, og at uføre skal ha en pensjon som gir et godt samlet pensjonsnivå sammenliknet med arbeidsføres alderspensjon ved 67 år.

Særaldersgrenser består

Avtalen innebærer ingen endringer i hvilke yrkesgrupper som skal ha særaldersgrense. Partene er imidlertid innforstått med at regjeringen vil igangsette et arbeid for å vurdere de framtidige særaldersgrensene.

Evaluering

Det er avtalt at ordningen skal evalueres innen 2035.

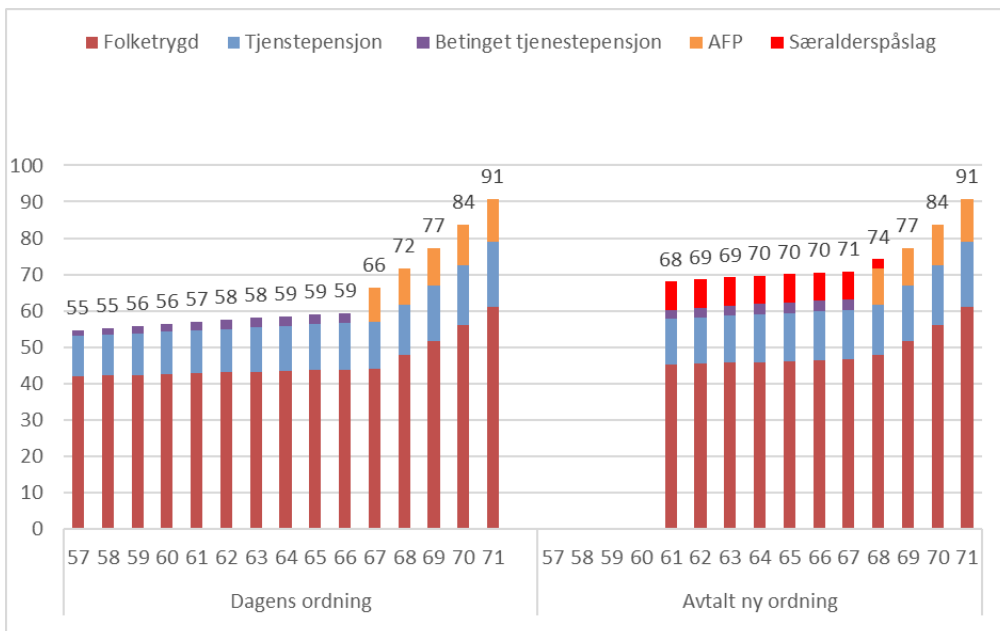
En helt nødvendig omlegging

Det var på høy tid vi fikk en ny avtale om regler for særaldersgrenser. De reglene vi har hatt til nå, og som mange hadde et godt forhold til, var i ferd med å gå ut på dato. Selve tidligpensjonen, altså fra særaldersgrense til ordinær aldersgrense (nå 67 år) var god, men problemet oppstod når man skulle bli alderspensjonist. Da ville det være alt for få opptjeningsår i folketrygden, men det resultat at alderspensjonen ville bli for lav til at det gikk an å leve godt av den.

Den nye ordningen sikrer et varig og godt pensjonsnivå, også for yngre alderskull. Særaldersgrensene økes i takt med økning i aldersgrensen for garantipensjonstillegget.

Eksempelet under illustrer forskjellen fra den gamle og den nye ordningen. Dette er bare et vilkårlig valgt eksempel, du finner en rekke tilsvarende beregninger fra AID på Fagforbundet.no. Lenger ned i dette dokumentet finner du også et utvalg eksempler på hvordan den nye pensjonen kan bli.

Eksempelet gjelder en person født i 1973 med en levealdersjustert særaldersgrense på 61 år, og med en inntekt på 530 000. Denne personen begynte å jobbe som 24-åring. Den livsvarige pensjonen fra 68 år er 11 prosentpoeng høyere enn om dagens ordning hadde blitt videreført.

Slik blir ny pensjon – forklaring til typeeksempler

På de neste sidene finner du eksempler på hvordan pensjonen kan bli.

Hvert av eksemplene som gjelder personer med særaldersgrense 65 år viser pensjonen for de som er født i henholdsvis 1963 (60 år i dag), 1973 (50 år i dag) og 1983 (40 år i dag), men ellers har de samme lønn og karriere. Disse eksemplene viser at pensjonen bli lavere for de yngre hvis tidspunktet for uttak er det samme, på grunn av levealdersjusteringen. Tommelfingerregelen er at de som er ti år yngre må jobbe ett år lengre for å få en like god pensjon.

Forskjellen mellom eksemplene som gjelder personer med særaldersgrense 60 år viser konsekvensene av ulik yrkesstart, på henholdsvis 22 og 27 år.

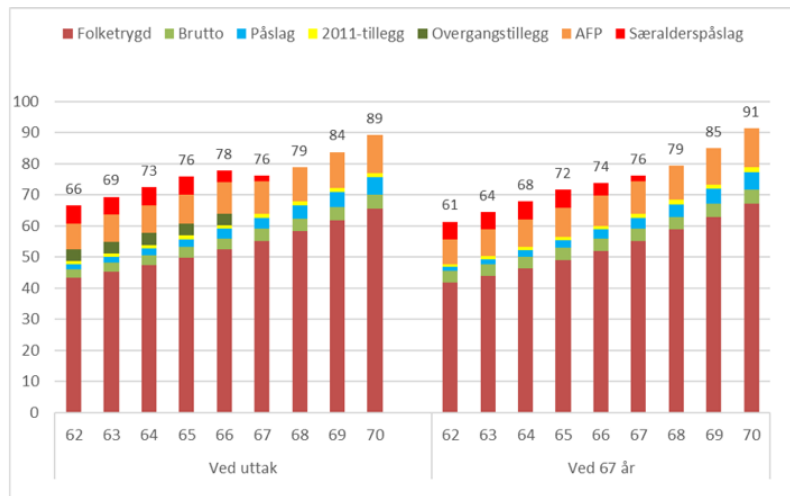
I figurene viser venstre diagram pensjonsnivå ved uttak på særaldersgrense, mens høyre diagram viser livsvarig pensjonsnivå fra det tidspunktet de går over til vanlig alderspensjon.

Det er viktig å påpeke at det følgende kun er eksempler. Det er mange faktorer som vil påvirke faktisk pensjon. På sikt vil pensjonskassene oppdatere sine sider. Da kan for eksempel [KLPS pensjonskalkulator](#) være til hjelp.

Særaldersgrense 65 år, eksempel 1:

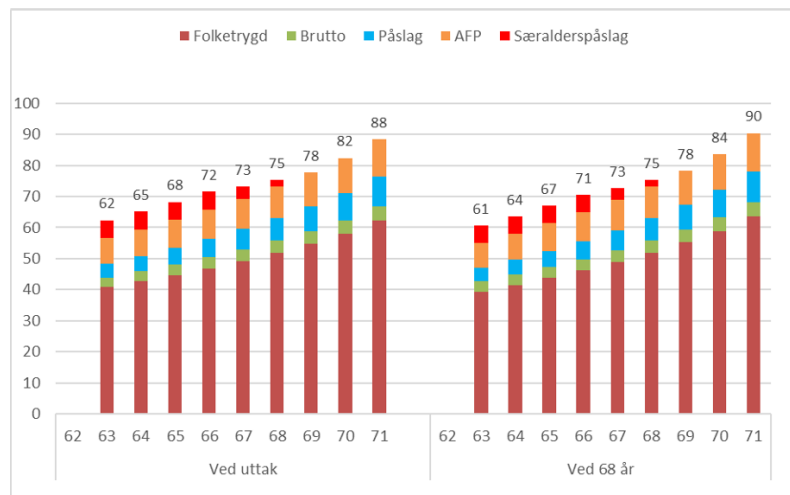
Du er født i 1963 og har tjent 4 G (474 480 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 65 år blir pensjonen 76 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 72 prosent ved 67 år (høyre diagram). Gjelder for de som ikke tar ut tidligpensjon.

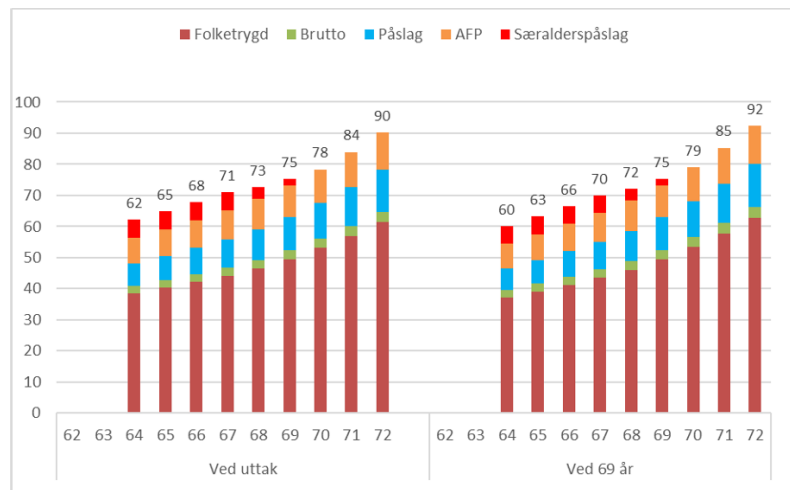
Du er født i 1973 og har tjent 4 G (474 480 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 66 år blir pensjonen 72 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 71 prosent ved 68 år (høyre diagram).

Du er født i 1983 og har tjent 4 G (474 480 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 67 år blir pensjonen 71 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 70 prosent ved 69 år (høyre diagram).

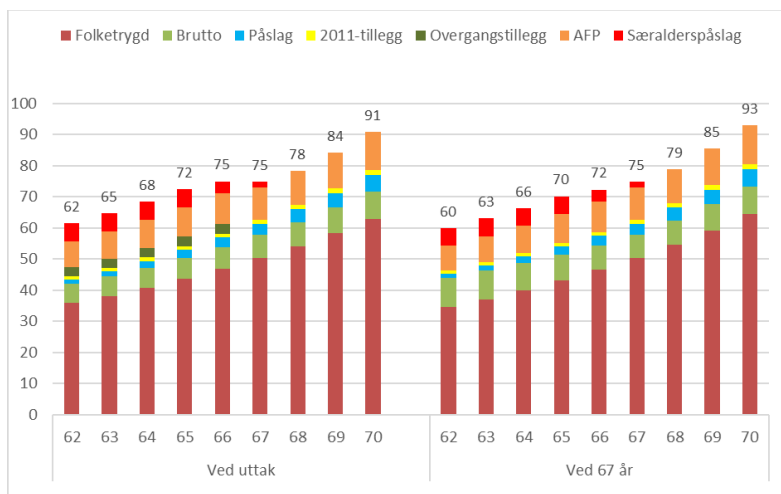

Særaldersgrense 65 år, eksempel 2:

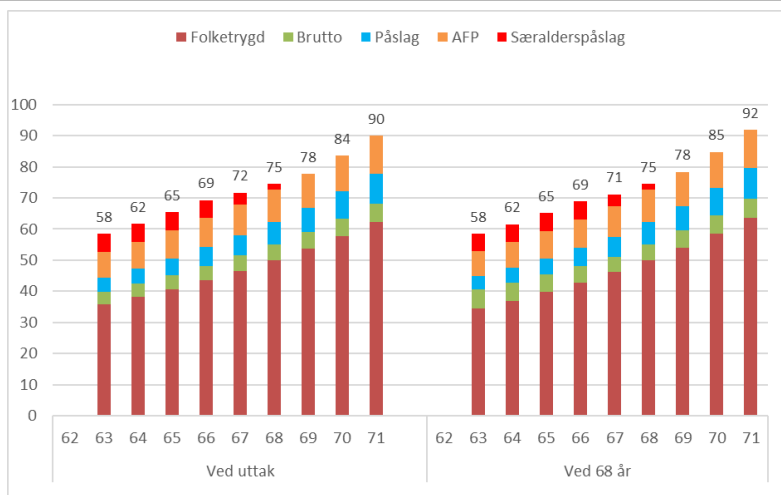
Du er født i 1963 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 65 år blir pensjonen 72 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 70 prosent ved 67 år (høyre diagram).

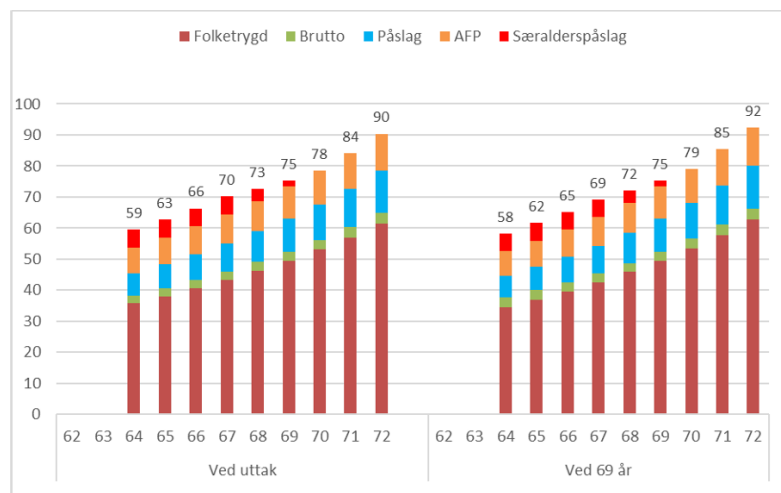
Du er født i 1973 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 66 år blir pensjonen 69 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 69 prosent ved 68 år (høyre diagram).

Du er født i 1983 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

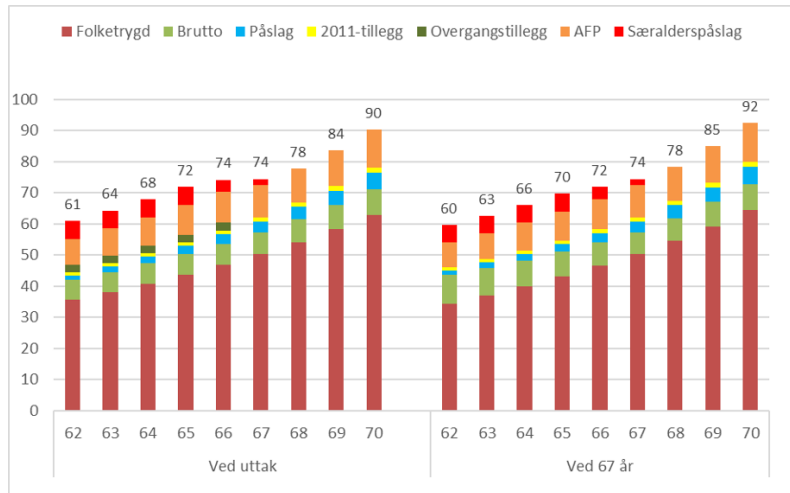
Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 67 år blir pensjonen 70 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 69 prosent ved 69 år (høyre diagram).

Særaldersgrense 65 år, eksempel 3:

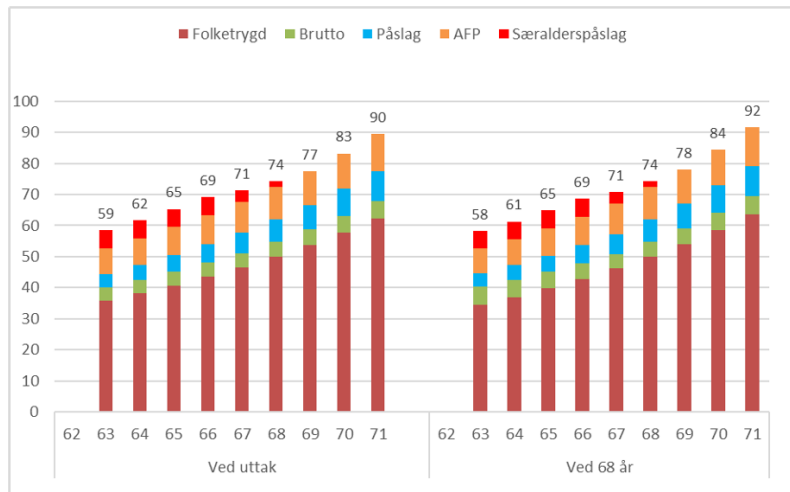
Du er født i 1963 og har tjent 6 G (711 720 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 65 år blir pensjonen 72 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 70 prosent ved 67 år (høyre diagram).

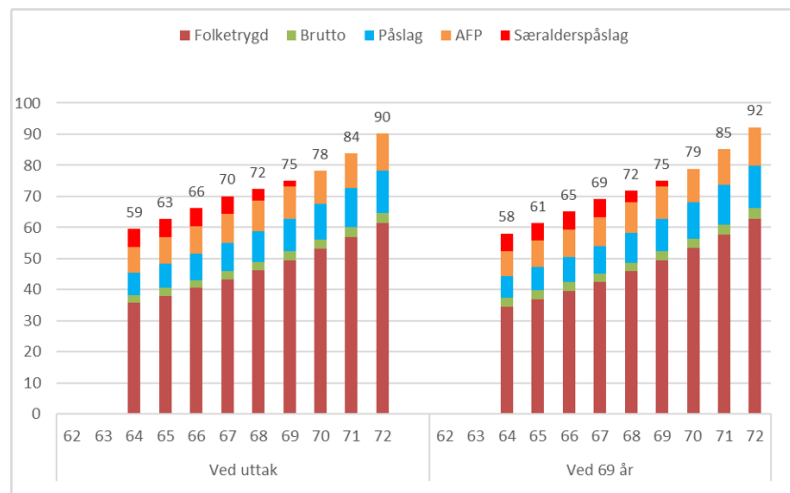
Du er født i 1973 og har tjent 6 G (711 720 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 66 år blir pensjonen 69 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 69 prosent ved 68 år (høyre diagram).

Du er født i 1983 og har tjent 6 G (711 720 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

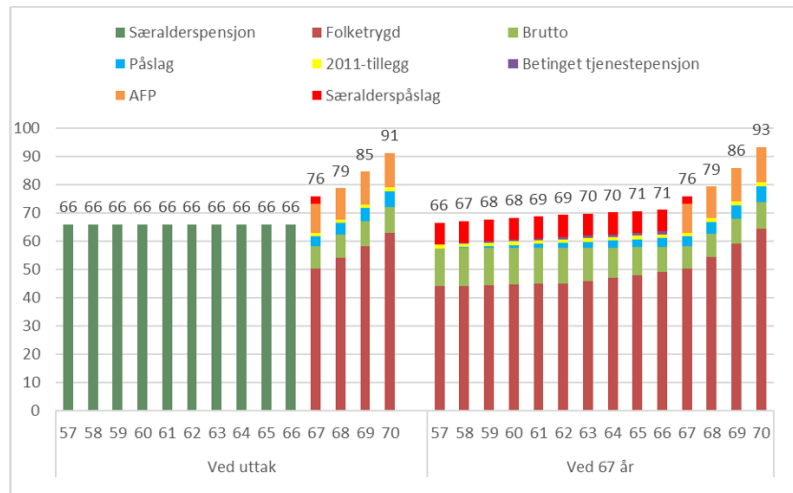
Tar du ut pensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 67 år blir pensjonen 70 prosent av lønn ved uttak (venstre diagram) og 69 prosent ved 69 år (høyre diagram).

Særaldersgrense 60 år, eksempel 1:

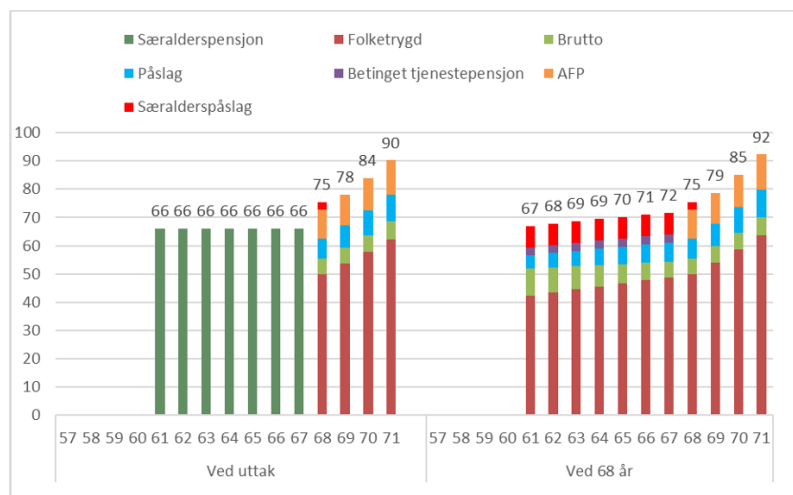
Du er født i 1963 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 60 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 68 prosent ved 67 år (høyre diagram).

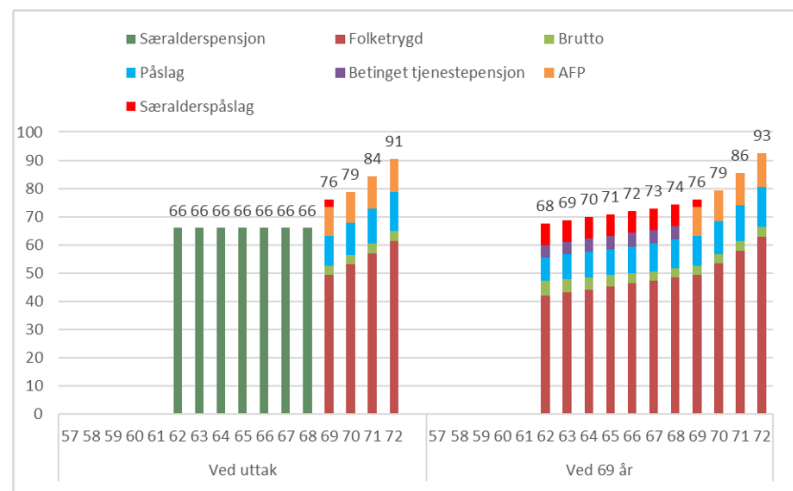
Du er født i 1973 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 61 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 67 prosent ved 68 år (høyre diagram).

Du er født i 1983 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 22-åring.

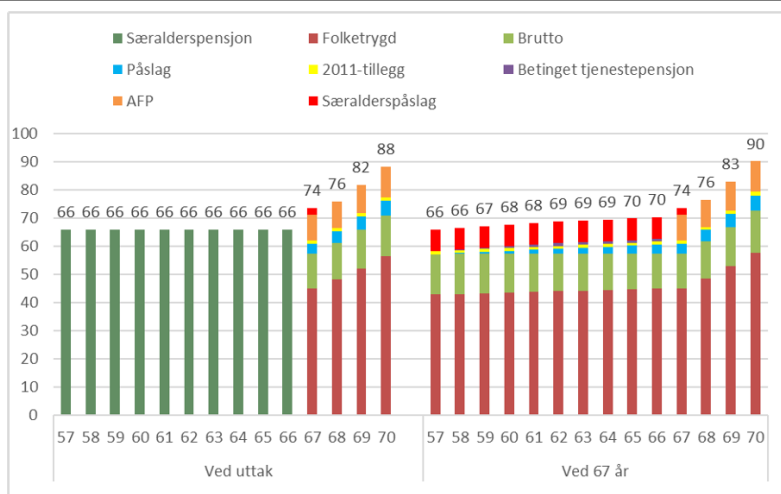
Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 62 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 68 prosent ved 69 år (høyre diagram).

Særaldersgrense 60 år, eksempel 2:

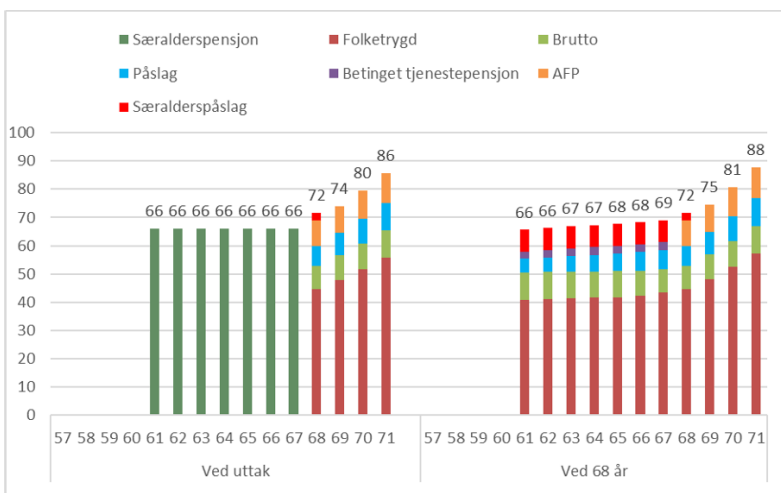
Du er født i 1963 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 27-åring.

Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 60 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 68 prosent ved 67 år (høyre diagram).

Du er født i 1973 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 27-åring.

Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 61 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 66 prosent ved 68 år (høyre diagram).

Du er født i 1983 og har tjent 5 G (593 100 kroner i dag). Begynte å jobbe som 27-åring.

Tar du ut tidligpensjon fra den levealdersjusterte aldersgrensen på 62 år blir pensjonen 66 prosent av lønn i det du går av (venstre diagram) og 64 prosent ved 69 år (høyre diagram).

